

Røða sum Gudrun Mortansdóttir Nolsøe helt í sambandi við at bandasavnið læt upp 2.5. kl.15.

Fyrst av øllum vil eg ynskja tykkum og okkum øllum hjartaliga til lukku við at bandasavnið nú verður atkomiligt fyri almenningin.

Eg vil vegna meg og systkin míni, Jens Mortansson Jelstrup Nolsøe og Rúnu Louisu Mortansdóttir Nolsøe, sum bæði búgva uttanlands og tíverri ikki fáa verið við her í dag, siga nøkur orð.

Pápi okkara, Mortan Vilhelm Nolsøe, var borin í heim suðuri í Vági, grundlógardagin 5. juni 1924, sum nummar 6 av 10 systkjum. Pápi hansara, Jóhan Nolsøe, og abbin, Napoleon Nolsøe, vóru reiðarar og høvdu krambúð. Í hesum livandi umhvørvi vaks pápi mín upp. Hann var eitt kenslusamt, hugsanarsamt og forvitið barn og á seglloftinum, har nógvar søgur vóru sagdar og har trivið var í kvæði, vaknaði áhugin fyri tí, ið livir á fólksins varrum og í fólksins minnum.

Áhugin fyri kvæðunum kom tó ikki frá fremmandum, tiptip oldurabbi hansara Jákup Nolsøe, beiggi tip oldurabba, Napoleon Nolsøe og tip oldurabbin Schrøter prestur høvdu tá størsta savnið av kvæðauppskriftum og bæði Jákup Nolsøe og tipoldurabbin Petur Skeel Nolsøe vóru kendir sum góðir kvæðayrkjarar.

Beint eftir kríggið fór Mortan til Wien, har hann las týskt í eitt ár. Síðani gekk leiðin til Oslo, har hann fyrst fór undir at lesa norðurlenska málfrøði sum sergrein og síðani fólkaminnisfrøði sum høvuðsgrein og týskt og enskt sum hjágrein.

Meðan hann las, settu hann og góði vinmaður hansara Tønnes Andenæs, sáli, Universitetforlaget á stovn í 1950. Samstundis sum hann las, hjálpti hann eisini Professor Svale Solheim og Olav Bø við at byggja fólkaminnisfrøði upp sum fak.

Í 1960 tók hann cand.mag prógv í Fólkaminnisfrøði og í 1964 magistaraprógv. Magistararitgerð hansara “Trúgv og siðir í sambandi við útróður í Føroyum” er fyrsta akademiska ritgerð skrivað á føroyskum. At hetta bar til, var kanska júst tí, at Mortan hevði lisið Noregi, har áhugin og stuðulin til føroyska mentan var stórir.

Nærum øll árin Mortan var í útlegd, var hann hvørt vár/summar einar 3 mánaðir í Føroyum, har hann ferðaðist bygd úr bygd og savnaði tilfar saman við bandupptakara og lummabók. Einasta stað í Føroyum hann ikki náddi at koma var Trøllanes, har tað var ov ringt verður, tá hann skuldi út hagar.

Hetta tilfar, sum vóru um 200 bond, tók hann við, tá Christian Matras í 1972 heitti á hann um at koma heim til Føroya og vera við til at menna Føroyamálsdeildina. Við

hesum bond stovnaði hann bandasavnið og síðan legði hann áleið 2000 bond afturat fram til sín deyða í 1987.

Hesar upptøkur eru lívsverkið hjá pápa okkara. Mortan hevði ein brennandi áhuga í at varðveita okkara kvæða og frásøgumentan fyri framtíðina. Hetta legði hann so nógva orku í, sum til bar, við síðuna av øllum hinum arbeiðsuppgávunum á Føroyamálsdeildini.

Spell er tað tó, at hann ongantíð fekk játtað granskingarfarloyvi, hóast hann fleiri ferðir søkti um hetta. Um man hevði verið meira framsíggjin tá, hevði Mortan havt betri møguleika at granska tilfarið hann innsavnaði, og vit vildu havt meira upp á skrift frá honum, til frama fyri framtíðargransking og føroyska mentan.

Pápi var altíð sera heimkærur, men hevði samstundis tað stóra útlitið út í heim.

Hann var við til at byggja út og menna føroyskt mál og bókmentafrøði til akademiska lærugrein í Føroyum. Soleiðis fekk Føroyar hægri lesnað í móðurmálinum, á sama støði sum í londunum rundanum okkum. Hetta var í stóran mun Mortani fyri at takka, ið skilti hvussu týðningarmikið tað var, at lesnaður á Fróðskaparsetri Føroya mátti hava sama støði sum í okkara grannalondum.

Sum menniskja var pápi okkara vinsælur, hjálpsamur og lítillátin. Gjörði sjáldan nakað hóvasták burtur úr sær sjálvum, men var altíð klárur við eini hjálpanði hond. Tey flestu sum minnst hann, hava sjálvi upplivað hetta.

Tað var sjáldan eitt summur, har pápi bert helt frí, ofta vitjaðu fólk Setrið og hann hjálpti teimum til rættis. Hvørt ár búðu ymiskir granskarar og professorar heima hjá okkum. Vit vóru von at hoyra svenskt, finnlandssvenskt, danskt, norskt og enskt.

Einasta summur vit hildu frí í eitt longri tíðarskeið, uttan at pápi bleiv forstýraður, var eitt summur mamma hevði leigað summarhús í Mykinesi, 14 dagar – uttan telefon. Tað var paradís.

Pápi var eisini altíð klárur við einari góðari søgu, við einum glimti í eyganum. Søgan var sjáldan bert ein søga, men hevði ofta djúpari meining, tí pápi hevði eini sjáldsom evni til við sínum søgum at seta nú'íð í perspektiv og soleiðis skapa felagsmenniskjaligfatan.

Stóra kærleikan Mortan hevði til Føroya og føroyska mentan, forðaði honum í fleiri førum at taka av, tá ið hann var umbiðin uttanlands. Í 1984 takkaði hann t.d. nei, tá Jørn Piø bjóðaði honum professoratið hjá Ole Jacobsen í norðurlendskum máli við Københavns Universitet. Tað sama hendi, tá Universiteti í Bergen upprættaði eitt

serligt professorat til hansara og tá Universitetið í Turku í Finnlandi bjóðaði honum gestaprofessorat.

Pápi okkara vígdi sostatt sítt lív til Føroya og føroyska mentan. Hann hevur brúkt alla sína orku og gjørt eitt risaarbeiði fyri at varðveita føroyska kvæðaarvin fyri komandi ættarlið.

Tí harmar tað okkum, børn hansara, at arbeiði hansara ikki fær størri viðurkenning.

Vit vóna, at tey sum fara at nýta hetta tilfar, fara at vísa honum og lívsverki hansara ta virðing, at vísa til hvaðani tey hava fingið keldutilfarið.

Vit vóna eisini, at í teimum førum, har klausulur hevur verið sett á upptøkur, t.d. ynski frá heimildarmanni ella kvinnu, um at tilfarið ikki skal almannakunngerast áðrenn ávíst tíðarskeið er farið, verður virt.

Til seinast vilja vit koma við einari áheitan. Í 2024 vildi pápi okkara fylt 100 ár. Hetta halda vit hevði verið eitt upplagt høvi hjá Mentamálaráðnum og Fróðskaparsetrinum at víst Mortani tann heiður, honum er uppiborið.

Takk fyri